

Nr 330.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen om vidtagande av provisoriska åtgärder till vinnande av ökat fängelseutrymme; given Stockholms slott den 18 mars 1919.

Under återopande av bifogade utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementensärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att

dels medgiva, att, efter det Fårösunds fästning på Gottland blivit nedlagd, densamma må, från tid och på villkor Kungl. Maj:t bestämmer, ställas till fångvårdens disposition för upprättande därstädes av en fångvårdsanstalt;

dels på tilläggsstat för år 1919 under andra huvudtiteln bevilja, ej mindre för vidtagande av de ändringsarbeten vid Fårösund, som för nyss nämnda ändamål äro erforderliga, ett reservationsanslag å 50,000 kronor,

än även — med godkännande av att mellan Kungl. Maj:t och Kronan, å ena, samt Malmö stad, å andra sidan, slutes avtal i huvudsaklig överensstämmelse med ett i statsrådsprotokollet intaget förslagskontrakt — till utförande av vissa reparationsarbeten m. m. vid de gamla fängelsebyggnaderna å slottsholmen i Malmö ett reservationsanslag å 65,000 kronor;

dels ock medgiva, att, därest något av nu nämnda två anslag icke skulle behöva fullt tagas i anspråk för de därmed avsedda ändamålen,

Bihang till riksdagens protokoll 1919. 1 saml. 293 häft. (Nr 330.)

överskottet må i mån av behov användas till bestridande av de kostnader, till vilkas täckande det andra anslaget är avsett.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

GUSTAF.

Eliel Löfgren.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 18 mars 1919.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
UNDÉN.

Efter gemensam beredning i erforderliga delar med statsråden och cheferna för lantförvarsdepartementet, sjöförvarsdepartementet och civildepartementet anmälde chefen för justitiedepartementet statsrådet Löfgren ärende rörande avlåtande till riksdagen av proposition om *vidtagande av provisoriska åtgärder till vinnande av ökat fängelseutrymme*.

Därvid anförde departementschefen:

Vid behandlingen i statsrådet den 9 sistlidne januari av årets statsverksproposition, så vitt angick andra huvudtiteln, gjorde jag vid avdelningen om fångvården inledningsvis ett uttalande rörande bland annat det nuvarande allmänna läget inom fångvårdsväsendet, sådant detta framgått ur de genom kristiden skapade förhållandena. Jag framhöll därvid, att de åtgärder, som redan vidtagits eller vore under utförande för att avhjälpa den genom fångantalets starka stegring uppkomna bristen å

Ang.
vidtagande av
provisoriska
åtgärder till
vinnande av
ökat fängelse
utrymme.

fängelseutrymme, vore otillräckliga för sitt ändamål och att ytterligare åtgärder i detta syfte därför vore erforderliga, i vilket avseende ett flertal olika förslag framförts.

Vid nyssnämnda tillfälle förelåg dock utredningen härom ännu ej i det fullständiga skick, att jag kunde redan då underställa dessa förslag Kungl. Maj:ts prövning.

Emellertid beslöt Kungl. Maj:t på min hemställan att i den samma dag avlätna propositionen rörande tilläggsstaten för år 1919 föreslå riksdagen att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, för inrättande av nya fängelseanstalter å nämnda tilläggsstat såsom reservationsanslag beräkna ett belopp av 400,000 kronor.

Då utredningen i ärendet numera föreligger i fullständigt skick, anhåller jag att få hänskjuta detsamma till Kungl. Maj:ts bedömande.

Departements-
chefen
den 9
januari
1919.

Därvid vill jag först, till belysande av behovet av att särskilda åtgärder vidtagas till skyndsamt avhjälpande av den rådande platsbristen å våra straffanstalter, bringa i erinran vad jag i sådant avseende anförde vid berörda tillfälle den 9 januari i år. Jag yttrade då bland annat (1919 års statsverksproposition, andra huvudtiteln, sid. 67 och följ.):

Den rådande
bristen i
fängelse-
utrymme.

»Jag erinrar då till en början om det allmänt kända förhållandet, att kristiden medfört en oerhörd ökning i antalet brott och förseelser och därmed i behovet av fängelseutrymme.

Följden härav har blivit den, att rikets fängelseanstalter för närvarande äro i hög grad överbelagda. Till belysning härav omnämnes, att, under det att antalet i rikets straffanstalter intagna fångar vid slutet av år 1916 uppgick till 2,239 och vid slutet av år 1917 till 2,761, detsamma den 1 oktober 1918 sprungit upp till 4,400, varmed åtminstone tillsvidare höjdpunkten synes hava nåtts. Här-efter har nämligen en nedgång av fångantalet inträtt, så att detta den 20 december 1918 utgjort omkring 4,125. Då det vid början av år 1918 för samma slag av fångar tillgängliga ordinarie utrymme beredde plats för omkring 2,770 fångar, skulle alltså för närvarande ha rått brist på platser för ej mindre än omkring 1,350 fångar, därest icke särskilda åtgärder för dess nedbringande vidtagits av Kungl. Maj:t.

Enär dessa åtgärder dock icke motsvarat stegringen i antalet fångar under år 1918, föreligger det berörda missförhållandet alltjämt, låt vara att dess omfattning minskats, så att det nuvarande behovet av ökat utrymme kan — alldeles fränsett erforderligt reservutrymme — anses gälla cirka 850 fångar.

Hittills vid-
tagna åtgär-
der för ökning
i fängelse-
utrymme.

För platsbristens begränsning hava alla tillgängliga medel anlitats. I enlighet med särskilda av Kungl. Maj:t fattade beslut hava sålunda för kriminalfångar tagits i anspråk dels den nedlagda tvångsarbetsanstalten i Karlskrona med 250 platser, dels tvångsarbetsanstalten i Norrköping med 150 platser, dels ock en del av tvångsarbetsanstalten å Svartsjö, dit omkring 110 straffångar blivit förlagda. En ytter-

ligare åtgärd i samma riktning är inom den närmaste tiden att förvänta. Kungl. Maj:t har den 29 november 1918 lämnat fångvårdsstyrelsen bemyndigande att för fångars förvarande åter taga i besittning den s. k. västra längan av de kronan fortfarande tillhöriga gamla fängelsebyggnaderna å Slottsholmen i Malmö. För iordningställande av detta utrymme har till fångvårdsstyrelsens förfogande ställts ett belopp av 50,000 kronor, för vilken kostnad plats torde erhållas för 135 cellfångar, ett ändamål, vilket är så mycket mera eftersträvansvärt, som ökningen i fångantalet i övervägande grad faller inom enrumsfångarnas kategori.

Slutligen har Kungl. Maj:t, på sätt jag i ett annat sammanhang vill närmare beröra, på fångvårdsstyrelsens hemställdan bemyndigat styrelsen att försöksvis vid Singeshult i Vrå socken av Kronobergs län anordna en arbetskoloni för straffångar, vilket försök emellertid icke hitintills kunnat komma till utförande.

Nu berörda åtgärder äro givetvis, i den mån de satts eller sättas i verket, ägnade att successivt minska det föreliggande behovet av ökat fångutrymme, vilket därigenom till avsevärd del redan avhjälpts. Ännu är emellertid utrymmesbristen inom våra fångelser påfallande stor och synes vara av beskaffenhet att, därest förhållandet icke inom en nära liggande framtid rättas, innebära fara för fångvårdsarbetets förryckande med eftersättande av de principer, som lagligen gälla för straffverkställigheten. Så kan det icke under någon längre tid få fortgå, att personer, som äro underkastade straff i enrum, sammanföras två eller till och med tre i samma cell eller att överhuvud taget ett sammanförande av fångar tillåtes utan vederbörlig hänsyn till deras ålder och sinnesart samt beskaffenheten av de brott, vartill de gjort sig skyldiga. Detta har dock under hittills rådande förhållanden måst tolereras. Ett särskilt missförhållande har i berörda avseende anmärkts av riksdagens militieombudsman i en av honom till Kungl. Maj:t den 13 juni 1917 avlåten skrivelse, däri erinran göres mot det obestriddigen olämpliga i förfarandet att sammanföra för rent militära brott dömda personer med fångar, som dömts för stöld eller andra brott enligt allmän strafflag.

De förutnämnda åtgärder, som vidtagits eller äro under utförande, äro, därest fångantalet icke väsentligt nedbringas under den närmaste tiden, på sätt antytts otillräckliga för sitt ändamål. Vid bedömandet åter av spörsmålet, huruvida en snar återgång till normala förhållanden i fråga om fångantalet kan väntas, är det icke lätt att för närvarande bilda sig en tillförlitlig mening. Sant är, att, på sätt redan nämnts, omförmälda stegring i antalet fångar på senaste tid tyckas hava avstannat och till och med efterträts av en ej allt för obetydlig nedgång. Ovisst är emellertid, om detta förhållande är att betrakta som endast tillfälligt eller bör tydas som ett tecken till, att mera normala förhållanden äro på väg att återinträda. Att märka är, att ökningen av antalet till *frihetsstraff* dömda icke till någon avsevärd del följt av brott mot den särskilda kristidslagstiftningen, utan huvudsakligen faller inom den allmänna strafflagstiftningen och särskilt inom tillgreppsbrottens kategori. Dessa senare brott hava givetvis i väsentlig mån ökats på grund av den nöd, som under kristiden varit rådande bland befolkningens breda lager, men måste ock till en betydande del tillskrivas den stegrade demoralisation, särskilt hos ungdomen, som varit en allmän följdföreteelse icke allenast av de abnorma förhållanden, världskriget skapat, utan även av bristande tillsyn och tilltagande slapphet i det unga släktets fostran. Huruvida med den väntade freden skall följa en konstant tillbakagång i brottens antal torde sålunda komma att bero dels på verkan av de

direkt förebyggande åtgärder, som ytterligare må kunna vidtagas, och dels på den sociala och ekonomiska utvecklingens egen riktning samt samhällets förmåga att ingiva nödig respekt för de lagar och institutioner, som avse rättsordningens upprätthållande.

Med denna utgångspunkt har jag, särskilt med hänsyn till statsfinansernas betryckta läge, väl ansett mig befogad att, under anslutning från fängvårdsstyrelsen, hemställa hos Kungl. Maj:t om vidtagande av i huvudsak allenast *provisoriska* åtgärder -- såsom sådana böra de förut angivna väsentligen betraktas -- för att avhjälpa ett missförhållande, som, tills dess läget kan bättre överskådas, må betraktas såsom åtminstone i betydande grad *tilfälligt*. Men å andra sidan anser jag mig skyldig att jämväl härutinnan i full överensstämmelse med vederbörande myndigheter, fästa Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på angelägenheten att äska riksdagens medverkan för att på ett mera stadigvarande sätt möta en ny tids krav på skyndsamma och effektiva åtgärder till kriminalitetens bekämpande bland annat genom en fullt tillfredsställande fängvård. Särskilt som de berörda provisoriska åtgärderna icke på långt när äro ens kvantitativt tillräckliga för att avhjälpa den inträdda platsbristen, även om denna i någon mån skulle nedgå genom en minskning av brottens antal, synes det nödvändigt att nu inrikta sig på inrättandet av mera permanenta anstalter av beskaffenhet att, under användning av lämpligast befunda vårdnadsmetoder, råda bot för den utrymmesbrist, som må fortfara, och samtidigt eventuellt kunna övertaga ett eller annat av de äldre fängelsernas verksamhet.

Behövliga åtgärder av mera stadigvarande natur.

Försiktigheten bjuder att under nu rådande ovissa förhållanden, framgå steg för steg med ledning av de grunder, som genom vunnit utredning samt riksdagens och vederbörande myndigheters uttalanden böra anses fastslagna för den framtida utvecklingen på hithörande områden. Härvid torde med snaraste böra vidtagas följande åtgärder, vilka allmänt vitsordats såsom mest trängande:

a) upprättande av jordbruksfångelse och kolonier:

a) inom den allmänna fängvården upprättande av ett nytt centralt enrumsoch gemensamhetsfångelse, som jämte tillfälle till verkstadsarbete under moderna arbetsformer bereder möjlighet till fångarnas användning för *jordbruk* i större skala, samt därjämte ett insläende på försöken att i mindre *kolonier* sysselsätta fångar med friluftsbete; samt

b) ytterligare anstalter för särskild ungdomsbrottslighetens behandling.

b) införandet av nya bestämmelser för den starkt tilltagande *ungdomsbrottslighetens* förebyggande och behandling med därefter rättade anstalter.

I förstnämnda avseende har ock fängvårdsstyrelsen i skrivelse den 24 augusti 1918 inkommit med förslag *d:ls* om uppförande av ett stort kombinerat gemensamhets- och enrumsfångelse vid Väderbrunns kungsladugård i närheten av Nyköping och dels om upprättande vid Singeshult av en koloni för straffångar i större omfattning än förut beslutits. Till dessa framställningar vill jag senare återkomma.

Redan nu önskar jag emellertid uttala, att jag anser inrättandet av ett dylikt, jämväl för bedrivande av jordbruk avsett fångelse böra komma till stånd. Då jag det oaktat icke för närvarande finner mig kunna upptaga denna fängvårdsstyrelsens plan, beror detta därpå, att det finansiella läget ålägger statsmakterna den största försiktighet och synes tvinga till användande av andra utvägar, som, även om de icke leda till en lika tillfredsställande lösning av nuvarande svårigheter, likväl äro ägnade att skyndsamt och på ett försvarligt sätt fylla de närmaste behoven. Härvid har uppmärksamheten i främsta rummet riktats på möjligheten att använda

sådana militära anstalter, som på grund av nya dispositioner inom försvarsverken äro tillgängliga för andra ändamål än de ursprungligen därmed avsedda. I samråd med vederbörande departementschefer har jag på den grund låtit verkställa utredning om lämpligheten att för fångvårdens räkning övertaga vissa byggnader och områden dels å Trossnäs gamla mötesplats i Värmland och dels inom Fårösunds fästning å Gottland; och har jag ansett därvid särskild hänsyn böra tagas till det förhållande, att med fångvårdsanstalter å båda dessa platser kunna förenas odlingsarbeten i det fria, varigenom sålunda i viss mån vinnes det ovan antydda syftet att få till stånd s. k. 'jordbruksfångelser'.

Från fångvårdsstyrelsens sida har dessutom alternativt föreslagits att för fångvårdsändamål taga i anspråk Varbergs fästning, varjämte fångvårdsstyrelsen i avgiven framställning tillika berört en ifrågasatt användning av Fristad heds mötesplats i Västergötland för enahanda syfte.

Till bedömande av samtliga dessa förslag vill jag i sinom tid, efter verkställd ytterligare utredning, återkomma.»

Enligt det uttalande, som jag sålunda gjorde den 9 januari i år, borde till avhjälpande av nu rådande platsbrist vidtagas dels åtgärder av *permanent* art dels ock anordningar av mera *provisorisk* natur. Till åtgärder av förstnämnda slag har initiativ tagits av Kungl. Maj:t genom framförandet dels i årets statsverksproposition av förslaget om en större tillbyggnad till kronohäktet i Luleå (sid. 114 och följ.) dels ock i propositionen om tilläggsstaten för år 1919 av förslaget om upprättande vid Singeshult i Kronobergs län av en fångkoloni (sid. 17 och följ.). Att behandla återstå framkomna förslag om vidtagande av erforderliga *provisoriska* anordningar för avhjälpande av bristen på fångelseutrymme.

De alternativa förslag, som fångvårdsstyrelsen i sådant avseende framfört, avse upprättande av fångvårdsanstalter å följande platser, nämligen

- 1) *slottsholmen i Malmö*, med utnyttjande av de därstädes belägna gamla fångelsebyggnaderna i deras helhet;
- 2) *Varbergs fästning*;
- 3) *Fårösunds fästning* på Gottland;
- 4) lägerplatsen *Fristads hed* i Älvsborgs län; samt
- 5) lägerplatsen vid *Trossnäs fält* i Värmlands län.

Den närmare innebörden av dessa förslag har fångvårdsstyrelsen utvecklats, så vitt angår Malmöförslaget, huvudsakligen i tvenne skrivelser av den 25 november och den 28 december 1918 och beträffande övriga förslag i sistnämnda skrivelse. Vid den redogörelse för samtliga föreliggande förslag, som jag nu går att lämna, kommer jag i stort sett att följa fångvårdsstyrelsens framställning i sådant avseende.

Framkomna förslag till provisoriska åtgärder för vinnande av ökat fångelseutrymme.

1. Malmöförslaget.

1. Malmöförslaget.

Fängelsebyggnaderna å slottsholmen i Malmö omfatta: å västra sidan en cellbyggnad, rymmande 135 celler för förvaring av fångar såväl natt som dag; å södra sidan en logementsbyggnad, inrymmande 350 nattceller; samt å östra sidan administrations- och ekonomilokaler med, bland annat, sjuklokaler, kök, bageri och tvätteri. Norra sidan intages av det s. k. historiska slottet, vari finnas kyrka, skola och arbets-salar. I fängelsebyggnaderna i deras helhet kunna således inrymmas ej mindre än 485 fångar.

Dispositionsrätten till slottsholmen är för närvarande reglerad genom ett mellan fängelsestyrelsen, å ena, samt Malmö stad, å andra sidan, den 8 och 20 februari 1907 ingånget kontrakt med däri av Malmö stadsfullmäktige den 12 februari 1909 beslutade ändringar, vilket kontrakt med ändringar vunnit Kungl. Maj:ts och riksdagens godkännande (prop. nr 93 till 1909 års riksdag). Detta avtal avsåg försäljning till Malmö stad av dåvarande central- och länsfängelserna i Malmö samt möjliggörande av uppförande därstädes av nytt centralfängelse jämte länsfängelse. Kontraktet den 8 och den 20 februari 1907 är i de delar, som nu kunna vara av intresse, av följande lydelse:

»§ 1.

Kungl. fängelsestyrelsen överlämnar till Malmö stad:

- a) äganderätten till Malmö länsfängelses byggnader och jordområde;
- b) äganderätten till den del av Malmö slotts område mellan yttre och inre vallgravarna, som finnes utmärkt å detta kontrakt bilagd karta, bilaga nr 1, jämte å detta område befintliga byggnader;
- c) äganderätten till slottsholmens inre vallgravar samt till östra och södra jordvallarna och till holmens strand i den utsträckning, som angives å ovannämnda karta, bilaga nr 1;
- d) nyttjanderätten tills vidare av slottsholmens övriga delar med undantag av slottets norra länga med de s. k. gevärgallerierna, murarna och tornen (således av de historiska byggnaderna å holmen), vilken nyttjanderätt berättigar Malmö stad att låta nedriva de östra, södra och västra längorna av nuvarande fängelsebyggnaderna å Slottsholmen samt att å dess därigenom frigjorda borggård och jordvallar anlägga planteringar enligt av Kungl. Överintendentensämbetet godkända förslag och ritningar.

§ 2.

Malmö stad åtager sig:

- e) att reglera hela det till staden genom detta och föregående avtal avträdde området mellan slottets yttre och inre vallgravar i enlighet med detta kontrakt bifogad stadsplan, bilaga nr 2, vilken plan jämte därtill hörande särskilda bestämmelser angående det reglerade områdets bebyggande på för grannskapet till slottet

lämpligt sätt samtidigt med detta kontrakt skall underställas Kungl. Maj:ts prövning och stadfästelse;

f) att för nya fängelsebyggnader, avsedda att ersätta såväl Malmö centralfängelse som Malmö länsfängelse, med full äganderätt överlämna till Kungl. Fångvårdsstyrelsen den tomt — i det skick, vari den befinner sig och befriad från alla gravationer — som finnes utmärkt å bifogad tomtkarta, bilaga nr 3, samt till denna tomts gatugräns framdraga stadens gas-, vatten- och avloppsledningar;

g) att nedriva och bortföra de östra, södra och västra längorna av nuvarande fängelsebyggnaderna å slottsholmen, så att slottets historiska byggnader (dess norra länga med s. k. gevärgallerier, murar och torn samt jordvallar) friläggas och området innanför slottsholmens jordvallar avröjas och planteras inom två år efter tillträdet till den i punkterna c) och d) av detta kontrakt omnämnda ägande- och nyttjanderätt, varvid emellertid staden förbehåller sig rätt att förfoga över vid rivningen erhållna byggnadsmaterialier;

h) att underhålla infartsvägen och körbron till slottsholmen samt vidmakthålla planteringarna, jordvallarna och inre vallgravarna omkring slottsholmen i det skick och med den utsträckning, vari de vid överlämnandet till staden befunno sig och på sätt som av Kungl. Överintendentsämbetet och Kungl. Vitterhetsakademien godkännes, staden dock obetaget att — om den så önskar — låta bortschakta jordfyllningen framför slottets norra fasad, så att vallgraven återställs i sin forna bredd mellan slottets körbro och dess nordöstra torn;

i) att, då Kungl. Maj:t så påfordrar, utan ersättning avstå från nyttjanderätten till den del av planteringarna å Slottsholmen, som ligger på kronans mark, och som Kungl. Maj:t kan vilja jaga i anspråk för uppförande av nytt länsresidens, ny landstatsbyggnad, ny hovrättsbyggnad eller andra däremot svarande monumentalbyggnader för statsändamål jämte för desamma erforderliga gårdsutrymmen och trädgårdsjord, vilka områden vid anfordran skola överlämnas i det skick, vari de för tillfället befinna sig;

k) att till Kungl. Fångvårdsstyrelsen erlægga ett kontant belopp av sexhundra-tusen (600,000) kronor, som utbetalas med tvåhundra-tusen (200,000) kronor, då området söder och väster om inre vallgraven mellan länsfängelsets område och direktörens vid centralfängelset trädgård tillträdes, och med återstående fyrahundra-tusen (400,000) kronor, då hela området tillträdes.

§ 3.

Malmö stad äger tillträda det i punkt k) omnämnda området söder och väster om inre vallgraven den 1 oktober det år, då detta kontrakt av Kungl. Maj:t godkännes, och återstoden av området, så snart de nya fängelsebyggnaderna, som skola ersätta Malmö central- och länsfängelse, tagits i bruk.»

Malmö stadsfullmäktiges förutnämnda beslut den 12 februari 1909 gick ut på att i kontraktet skulle göras följande ändringar nämligen:

»i § 1 mom c), att kronan skall fortfarande bibehålla äganderätten till hela den s. k. inre Slottsholmen, samt gränslinjerna mot det till staden med äganderätt upplåtna området uppdragas i mittlinjerna mellan inre vallgravens strandlinjer;

samt i § 1 mom. d., att den Malmö stad där tillagda nyttjanderätt skall — med angivet undantag för de s. k. historiska byggnaderna — omfatta hela den

övriga delen av holmen med omgivande vallgravar intill den linje, där det till staden med äganderätt upplåtna området vidtager;

dock med villkor att östra och södra jordvallarna icke utan stadens medgivande raseras eller få för annat ändamål än såsom allmän promenadplats disponeras.»

Den 31 mars 1915 var kontraktet fullgjort, så vitt angick kronans äligganden enligt detsamma. Inom två år därefter eller således senast den 31 mars 1917 skulle enligt kontraktet Malmö stad hava låtit nedriva byggnaderna å den med nyttjanderätt upplåtna delen av slottsholmen samt hava avröjt och planterat samma område. Emellertid ingav staden före sistnämnda tidpunkt till Kungl. Maj:t en ansökan, däri staden på anförda skäl anhöll om anstånd med byggnadernas nedrivning och därmed även med områdets avröjning och plantering. På denna ansökning har Kungl. Maj:t ännu ej meddelat staden svar. I avvaktan härå har det emellertid fått anstå med ifrågavarande rivnings-, avröjnings- och planteringsarbete och staden har under tiden utnyttjat de sålunda ännu kvarstående byggnaderna på det sätt, att dels i östra längan av dem, till avhjälpande av rådande bostadsbrist i Malmö, inrymts något mer än 40 familjer, var och en i ett rum, dels ock övriga byggnader delvis uthyrt till förrådsmagasin.

På sätt förut antytts har den i *västra* längan av nu ifrågavarande byggnader befintliga cellbyggnaden om 135 celler jämte några andra utrymmen i samma byggnader, enligt Kungl. Maj:ts beslut den 29 november 1918, redan tagits i bruk för fångvårdens räkning, och har Kungl. Maj:t för ett nödtorftigt iordningsställande av denna del av byggnaderna den 31 december 1918 till fångvårdsstyrelsens förfogande ställt ett belopp av 50,000 kronor att bestridas från förslagsanslaget till fångars vård och underhåll.

I sina förutnämnda båda skrivelser har fångvårdsstyrelsen såsom en utväg till platsbristens avhjälpande nu ifrågasatt, att fångvården skulle taga i anspråk jämväl de i den *södra* längan inrymda 350 cellerna. Då emellertid för användandet av denna långa skulle erfordras, att jämväl de *östra* byggnaderna ställdes till fångvårdens förfogande, men dessa, som nämnts, av staden upplåtits till bostäder, borde en dylik utsträckt användning av byggnaderna för fångvårdsändamål föregås av en överenskommelse med staden. Alldeles fränsett de villkor, som staden kunde komma att betinga sig vid en sådan överenskommelse, skulle enligt beräkningar, som fångvårdsstyrelsen verkställt och framlagt i sin skrivelse av den 28 december 1918, kostnaderna för *hela* anstaltens iordningsställande för provisoriskt användande för fångvårdsändamål — alltså

inberäknat redan förut anvisade 50,000 kronor — uppgå till 140,000 kronor eller, om elektrisk belysning funnes böra inrättas, 160,000 kronor. Då på detta sätt skulle beredas plats för 485 fångar, skulle under sistnämnda förutsättning kostnaderna belöpa sig till 330 kronor för varje fånge.

I sin skrivelse av den 28 december 1918 gjorde emellertid fängvårdsstyrelsen icke något bestämt yrkande, att Malmöförslaget skulle bringas till verkställighet i större utsträckning än som redan beslutits. Styrelsen vore nämligen då av den uppfattningen, att ett par av de övriga av styrelsen i samma skrivelse framförda förslagen vore att föredraga och ägnade att tillsvidare bringa tillräcklig hjälp. På sätt jag får tillfälle att omnämna längre fram, har emellertid ansetts nödigt att åter upptaga Malmöförslaget och underkasta detsamma ytterligare utredning.

2. Varbergsförslaget.

Ett av de förslag, som fängvårdsstyrelsen framfört till provisoriskt avhjälpande av bristen på fängvårdsanstalter, avser Varbergs fästnings iauspråktagande för fängvårdsändamål. Härom yttrar styrelsen i sin skrivelse av den 28 december 1918:

2. *Varbergsförslaget.*

Varbergs fästning krävde för att kunna användas till fängvårdsändamål vissa reparationsarbeten och nya anordningar, bland dem vatten- och avloppsledningar samt elektrisk belysning. Enligt på orten gjorda beräkningar uppginge de sammanlagda kostnaderna till 85,000 kronor. Då på platsen torde kunna inrymmas omkring 250 fångar, skulle varje plats betinga 340 kronor. Ur kostnadssynpunkt ställde sig alltså användandet av Varbergs fästning, vilken ju kunde av fängvården få nyttjas så länge behovet varade, särdeles gynnsamt. Det vore dock för styrelsen ett viktigt önskemål, att vid anordnandet av nya gemensamhetsanstalter — även om de skulle mottaga fångar, vilka rätteligen borde hållas i enrum, därest tillgång till dagceller funnes — det dock tillsåges, att fångarna till omväxling med industri- och hantverksarbeten kunde hållas till arbete under öppen himmel, helst med jordbruksgöromål, såsom mera fostrande och tillika stärkande för de ofta vid intagandet i straffanstalterna kroppsligt nedsatta individerna. Till sådan sysselsättning funnes ingen möjlighet inom Varbergs fästningsområde.

Härtill komme, att stadsfullmäktige i Varberg på anförda skäl anhållit, »att staden måtte förskonas från förläggande hit av det påtänkta fängelset». Det hade nämligen befarats att genom en dylik åtgärd allt det för känslan tilldragande hos den gamla fästningen och en god del av Varbergs dragningskraft såsom badort skulle försvinna, till stor skada för staden såväl i ekonomiskt som i ideellt hänseende.

Ehuru styrelsen funne dessa farhågor i hög grad överdrivna och beroende på en missuppfattning i fråga om sättet för fångarnas förvaring och sysselsättning,

kunde det dock tänkas, att, även om fångarna, såsom meningen vore, hölles helt inom själva det kringbyggda området, blotta medvetandet om närheten av ett stort antal olyckliga medmänniskor kunde verka nedtryckande på personer, som kommit till orten för att vinna vederkvickelse och förströelse.

Av nu nämnda skäl förklarade styrelsen sig icke böra för det dåvarande påyrka användandet för fångvården av Varbergs fästning, allt för så vitt Kungl. Maj:t icke funne sådant av ekonomisk hänsyn böra ske framför en del åtgärder, som styrelsen i fortsättningen av skrivelsen komme att ifrågasätta och av vilka de mest betydande ställde sig flerdubbelt dyrare.

3. Fårösundsförslaget.

Det första av dessa förslag avser Fårösunds fästning på Gottland. Enligt detta förslag skulle för en — för varje plats räknat — till och med något billigare kostnad än enligt Varbergsförslaget kunna utvinnas 150 platser. Fångvårdsstyrelsen anför härom följande:

Enligt skrivelse av den 19 december 1918 hade på styrelsens förfrågan marinförvaltningen meddelat, att ämbetsverket i underdånig skrivelse samma dag hemställt, att under förutsättning av besluts fattande angående sagda fästnings nedläggande, etablissemnet måtte få överlämnas till fångvårdsstyrelsen, tidigast den 1 april 1919, dock under följande förutsättningar nämligen,

att, om etablissemnet komme att ånyo disponeras av marinförvaltningen, fångvårdsstyrelsen skulle äga att återställa detsamma inom en viss begränsad tid, som vid fall av mobilisering måste bli mycket kort;

att, om marinförvaltningen så påfordrade, byggnaderna skulle återställas i det skick, vari de vid överlämnandet till fångvårdsstyrelsen befunnit sig; samt

att vissa lokaler behöfde eventuellt fortfarande disponeras av marinförvaltningen för förvaring av viss material.

Av ritningar över anläggningen, av vilka styrelsen tagit del, hade styrelsen funnit, att därvarande kasernetablissemnt skulle efter vidtagna mindre ändringar i nuvarande inredning komma att väl ägna sig för fångvårdens ändamål. Den egentliga kasernbyggnaden skulle enligt gjord beräkning rymma 120 celler eller, om jämväl övre botten anlätades såsom logement, intill 150 manliga straffångar i gemensamhetsförvar. Sjukhus och ekonomibyggnader syntes tillräckliga för nämnda fångantal, varjämte underofficersbyggnader med flera bostadshus torde rymma för anstalten nödig bevakning med familjer.

För direktör och övriga tjänstemän av högre grad finnes goda bostäder i särskilt officershus.

De anordningar, innefattande nyinredning av logementslokaler i kasernbyggnadens övra våning, vilka erfordrades för att vid anstalten inrymma fångar till nyssnämnda antal, hade beräknats till högst 50,000 kronor, motsvarande 333 kronor för varje plats.

Om en fångvårdsanstalt komme till stånd vid Fårösund, erbjöde sig goda

möjligheter att använda densamma såsom huvudanstalt för smärre fångkolonier, vilka kunde utsändas till en del å Gottland befintliga större myrmarker, den så kallade Mästermyr m. fl. I fråga om denna sistnämnda myr hade styrelsen redan tidigare verkställt vissa förarbeten för utredande av frågan om dess lämplighet såsom förläggingsplats för en fångkoloni; och hade styrelsen funnit densamma äga goda förutsättningar därför. Det torde dock vara för tidigt att nu framlägga någon plan för dylika odlingsföretag på Gottland. Komme Fårösunds fästning att åt fångvården upplätas, torde då tiden vara inne att fullfölja frågan.

Visserligen kunde det anses, att Fårösund såsom beläget på omkring tre mils avstånd från järnväg och vintertiden ägande ångbåtsförbindelse, enligt vad styrelsen fått sig meddelat, allenast en gång i veckan, låge väl avsidet för att lämpa sig till en fångvårdsanstalt, i synnerhet som ju de fångar, som skulle där förvaras, måste huvudsakligen bestå av sådana från det svenska fastlandet. Även kunde det invändas, att någon större arbetstillgång icke kunde för fångarna erhållas från orten.

Häremot tilläte styrelsen sig framhålla, att för första uppsättningen av fångar dessa kunde i samlad trupp med särskilt förhyrd ångare överföras till Fårösund, vilket icke vållade allt för stora svårigheter, samt att sedermera fångar från fastlandet kunde successivt förflyttas till kronohäktet i Visby samt där uppsamlas för att med ordinarie transport, som lämpligen borde vid behov avgå en gång i veckan, sändas vidare till Fårösund.

För fångarnas förseende med arbete vid själva anstalten kunde sörjas genom inrättandet av ett skomakeri för militärförvaltningarnas behov. Såväl materialier som färdiggjorda arbeten av hithörande slag vore nämligen lätta att transportera.

Ehuru marinförvaltningen förbehållit sig rätt att inom viss begränsad tid återfå etablissementet, om så skulle påfordras, funne styrelsen sig icke härav hindrad övertaga detsamma. Kungl. Maj:t torde komma att i sista hand besluta om återlämnandet till marinen, och styrelsen vågade förmoda, att ett återlämnande ej skulle ifrågasättas annat än under omständigheter, som medförde ingripande omkastningar i vanliga förhållanden i allmänhet.

4. Fristadsförslaget.

Fångvårdsstyrelsen övergår därefter i sin förberörda skrivelse av den 28 december 1918 till att redogöra för de framkomna förslagen rörande ett ifrågasatt överlåtande till fångvården av lägerplatserna å Fristads hed och Trossnäs fält. Styrelsen uppger, att dessa förslag, sådana de av styrelsen framlades, utgjorde resultatet av förhandlingar mellan styrelsen och arméförvaltningens fortifikationsdepartement. Beträffande Fristadsförslaget yttrar styrelsen:

4. *Fristadsförslaget.*

Fristads hed vore belägen helt nära järnvägsstationen Fristad å Herrljunga—Borås järnväg. Kronans område omfattade något mer än 79 har. Det sammanlagda värdet av mötesplatsen med byggnader hade uppskattats till 61,715 kronor, vartill komme värdet av numera från Älvsborgs regementes officers- och underofficerskårer för tillhoppa 10,200 kronor inlösta byggnader.

Förberedande avtal hade, enligt nådigt uppdrag, av fortifikationsdeparte-

mentet avslutats om försäljning av åtskilliga delar av området, och hade departementet efter inhämtande av fångvårdens åsikt i frågan, tillstyrkt försäljning eller annan upplåtelse av de delar, som icke vore för fångvården behövlige.

Samtliga de å mötesplatsen uppförda, kronan tillhöriga byggnaderna skulle tillfalla fångvården med undantag av sjukhusbyggnaden, vilken vore avsedd att flyttas till Alvsborgs regementes kasernetablissemang i Borås. Fortifikationsdepartementet vore emellertid villigt att överlåta även denna byggnad till fångvården mot att denna betalade kostnaderna för uppförandet av ny sjukhusbyggnad i Borås med avdrag av det belopp, vartill kostnaderna för rivning av den nuvarande sjukhusbyggnaden och densamma forslande till Borås skulle uppgå.

Departementet ansåge, att, då ifrågavarande fångvårdsanstalt skulle erhålla en i viss mån provisorisk karaktär, upplåtelsen till fångvården till en början borde lämpligen omfatta en tidrymd av fem år med möjlighet för fångvårdsstyrelsen att få upplåtelsen förlängd, men även att dessförinnan få återlämna egendomen, allt beroende av fångvårdens behov.

Fångvårdsstyrelsens biträdande arkitekt hade jämte beskrivning över byggnaderna avgivit förslag över deras användande för fångvårdens ändamål. Beträffande det omnämnda sjukhuset upplyste han, att det vore uppfört av brädfodrat timmer, i tre våningar, under tak av cementtegel, med källare under halva huset. Det föresloges att ändras till bostäder för sex gifta överkonstaplar och vaktkonstaplar. Behovet av bevakningsbostäder vore av den nödvändiga art att, då detsamma icke kunde i tillräcklig omfattning fyllas utan anlåtande av detta hus, fångvården måste tillförsäkra sig även användningen därav, i händelse anläggningen i övrigt överlåtes till fångvårdens bruk. Det syntes dock styrelsen mindre motiverat, att fångvården härför skulle vidkännas annan kostnad än den, som för uppförande av ny sjukhusbyggnad i Borås erfordrades *utöver* kostnaden för flyttning av den ifrågavarande sjukhusbyggnaden från Fristads hed till Borås, däruti inbegripet såväl nedrivning som forsling och återuppbyggande.

Styrelsen hade genom sin arkitekt hänvänt sig till byggmästare på platsen för erhållande av anbud å de nödiga reparations- och ändringsarbetena för anordnande å Fristads hed av en fångvårdsanstalt; men hade byggmästaren efter längre tid förklarar sig icke kunna ingiva något anbud eller uppgöra tillförlitlig kostnadsberäkning. Arkitekten hade vid sådant förhållande själv med ledning av gängse pris beräknat kostnaderna och därvid funnit dem uppgå till 360,000 kronor. Härför skulle plats erhållas för inemot 340 fångar i gemensamma logement jämte nödiga arbetslokaler och ekonomitrymmen ävensom bostäder för tjänstepersonalen. Fördelad på fångantalet visade sig kostnaden stiga till omkring 1,060 kronor för varje plats.

Lägerplatsens område bestode huvudsakligen av sandmo, som knappast erbjöde odlingsmöjligheter. Någon mossmark finnes visserligen, men alltför obetydlig för att erbjuda avsevärd sysselsättning för fångpersonalen. För den vid anstalten samlade personalen måste därför hantverks- och industriarbeten anlitas. Möjlighet skulle dock finnas att därifrån till de blivande odlingsföretagen vid det jämförelsevis närbelägna Singeshult utsända fångar, som prövats för ändamålet lämpliga.

Vid sammanträde den 30 oktober 1918 hade Fristads kommunalnämnd uttalat, att den föreslagna fångförläggningen till Fristads hed för kommunen skulle utgöra en verklig olycka, bland annat därigenom att åtgärden skulle förhindra

upplåtande av jord och byggnader för den sedan flera år tillbaka föreslagna förläggningen av ortens folkhögskola till Fristads hed.

Enligt vad styrelsen trodde sig känna, torde emellertid möjlighet finnas till folkhögskolans förläggande i närheten utom lägerplatsens område; och i varje fall torde en större fångvårdsanstalts förläggning inom kommunen för densamma medföra åtskilliga ekonomiska fördelar. Olägenheterna av en sådan anstalt torde för kommunens invånare vara mindre än nämnden föreställt sig.

Fångvårdsstyrelsen slutade sin framställning i denna del med att som sin åsikt göra gällande, att frågan, huruvida under nu nämnda förhållanden Fristads hed borde överlåtas till fångvården, torde väsentligen bero av dess större eller mindre lämplighet vid jämförelse med möjligheterna vid lägerplatsen vid Trossnäs fält.

5. Trossnäsförslaget.

Om möjligheterna för apterande av Trossnäs till fångvårdsanstalt heter det i fångvårdsstyrelsens nu ifrågavarande skrivelse. 5. *Trossnäsförslaget.*

Lägerplatsen vid Trossnäs fält vore belägen på 2 à 3 kilometers avstånd från Edsvalla station i närheten av Kil å Bergslagens järnväg. Arméförvaltningens fortifikationsdepartement hade meddelat, att mötesplatsen omfattade något mer än 72 har med ett försäljningsvärde av 14,582 kronor 35 öre. Departementet tillstyrkte upplåtelse till fångvården under huvudsakligen enahanda villkor, som angivits i fråga om Fristads heds överlämnande till fångvården. Något undantag av mark och byggnader från upplåtelsen till fångvården av Trossnäs fält syntes departementet obehövligen i vidare mån än att för landstomsförråd avsedda byggnader och därför avsatt mark icke borde i upplåtelsen inrymmas, varjämte sjukhuset endast finge disponeras av fångvården under förutsättning att ny byggnad genom styrelsens försorg uppfördes vid Karlstad enligt sjukvårdsstyrelsens förslag. Tilläventyrs borde även visst område, som avsatts för Edsvalla skyttegille, undantagas.

Av den beskrivning över befintliga byggnader och behövligen ändrings- och reparationsarbeten, som uppgjorts av styrelsens biträdande arkitekt, framginge, att med begagnande av befintliga byggnader kunde på platsen åstadkommas logement för omkring 400 fångar, förlagda i så kallade nattceller likasom i de nuvarande centralfängelsernas gemensamhetsavdelningar. Likaså vunnes övriga behövligen utrymmen, jänväl bostäder för befäl och bevakning, arbetssalar etc.

Kostnaderna skulle enligt införskaffat anbud uppgå för byggnadsreparationerna, stängsel m. m. till 300,000 kronor samt för anordnande av elektrisk belysning till 20,000 kronor, tillhoppa således 320,000 kronor, motsvarande för varje plats 800 kronor. Härtill komme enligt de av fortifikationsdepartementet uppställda yrkandena kostnaden för nytt sjukhus i Karlstad. Därom gällde vad styrelsen anförde i fråga om ersättningen för sjukhuset å Fristads hed. Allenast för husets materialier syntes gottgörelse kunna ifrågasättas, om eljest anledning funnes till att den ena statsförvaltningen skulle utbetala ersättning till den andra, då en statens fastighet upplättes från den senare till den förra. Styrelsen hade ej inberäknat sådan ersättning i ovan angivna utgiftssumma.

Sjukhuset vore uppfört av timmer, vore i jämförelsevis gott stånd och kunde genom enkla, av arkitekten angivna åtgärder inredas till 8 bostadslägenheter för gifta konstaplar. Huset vore för fångvården oundgängligt.

Under de förberedande förhandlingarna hade från krigsmaktens representanter påyrkats, att fångvården för övertagande av tvenne till logement avsedda och i nu framlagda plan ingående baracker skulle i stället i Karlstad uppföra tvenne bostadsbyggnader för arméns räkning, därvid från dess sida skulle till fångvården utgå ett bidrag av 50,000 kronor ävensom virke lämnas från två vid Trossnäs befintliga hus. Enligt kostnadsberäkningar, som av styrelsens arkitekt föranstalts, krävde de omnämnda bostadsbyggnaderna i Karlstad under nuvarande oerhört uppdrivna prisförhållanden en kostnad av 194,000 kronor, varav 144,000 kronor skulle falla på fångvården. Så vitt styrelsen hade sig bekant skulle de, åt vilka ifrågavarande bostäder upplätes, därför erlægga hyra, som väsentligen torde förränta byggnadskostnaden.

Det ganska betydande markområde, som tillhörde Trossnäs lägerplats, omfattande i gammalt mått omkring 140 tunnland, bestode till största delen av odlingsjord. Här kunde således med fångarnas arbetskraft igångsättas ett åker- och trädgårdsbruk av betydelse. För fångar, som icke vid lantbruket sysselsattes, kunde i den virkesrika trakten ordnas ett större snickeri i fabriksmässig stil. För maskindriften funnes elektrisk kraft att tillgå.

Såsom en fördel kunde ock betraktas, att Trossnäs fält låge på ganska ringa avstånd från straffängels-t i Karlstad — 30 kilometer på järnväg. I händelse av behov kunde således med lätthet till nämnda straffängelse överflyttas sådana fångar, som visade sig olämpliga för gemensamhetsarbetet på Trossnäs fält eller eljest, såsom störande för ordningen, borde isoleras. På samma gång låge fältet så långt från närmaste järnvägsstation och tätare bebyggd trakt, att fångar, som på Trossnäsanstalten intoges, med ganska stor lätthet kunde avhållas från sammanträffande med allmänheten.

I skrivelsen den 28 december 1918 gav fångvårdsstyrelsen sitt förord åt Fårösunds- och Trossnäs-förslagen. Härom heter det i skrivelsen:

Fångvårdsstyrelsens förordande i skrivelsen den 28 december 1918 av Fårösunds- och Trossnäs-förslagen.

Det syntes styrelsen, som om Trossnäs fält i jämförelse med övriga möjligheter bäst lämpade sig för att jämte Fårösunds fästning och cellavdelningen å slottsholmen i Malmö fylla det trängande behovet av ökat fångelseutrymme. Genom nämnda trenne anläggningar vunnas tillhoppa 685 platser. Om härtill komme odlingsföretag vid Singeshult och — med utgångspunkt från anstalten i Fårösund — på en eller annan plats å Gotthland, torde det överskjutande fångantalet, för vilket ordinarie platser vid nuvarande straffanstalter saknades, icke — åtminstone ej för närvarande — vara större än att detsamma i avbidan på blivande slutgiltiga anordningar kunde provisoriskt sammanträngas i de redan befintliga anstalterna.

Skulle med tiden fångantalet så nedgå, att anläggningarna å Fårösund och vid Trossnäs eller endera icke vidare vore erforderliga för fångvården, torde de utan vidare kostnader kunna tagas i bruk av marinen och armén eller ock upplåtas till allmänna anstalter av social natur. Fårösund kunde lämpligen användas såsom tvångsarbetsanstalt. Ökat behov av dylika anstalter torde nämligen framdeles föreligga, enär sannolikt snart åstadkommits ny lösdriverilag med betydlig förlängning av tvångsarbets-tiderna och därav följande stegring i antalet personer, som hade att

undergå tvångsarbete eller motsvarande. Fårösund kunde i så fall fortfarande brukas såsom huvudcentral för arbetskolonier å Gottlands mossmarker.

Trossnäs fält syntes särskilt lämpa sig till en anstalt för tvångsuppfostran av brottslig ungdom.

Beträffande frågan, huru driftkostnaderna skulle komma att ställa sig vid de sålunda ifrågasatta provisoriska anstalterna vid Fårösund och Trossnäs fält, yttrar styrelsen vidare:

*Driftkost-
naderna vid
de ifrågasatta
Fårösunds-
och Trossnäs-
anstalterna.*

Förvaltningen av de provisoriska anstalter, som föresloges att inrättas, torde kräva en jämförelsevis betydande personal för tillsyn och bevakning såväl som för ekonomi och arbetsdrift. De lokala förhållandena vid Trossnäs fält, där en fångkontingent på 400 man skulle inrymmas i träbaracker, som i fråga om säkerhetsanordningar ej kunde erbjuda samma trygghet som ett för ändamålet särskilt uppfört straffängelse, och under arbetstiden skulle i avsevärd mån sysselsättas i öppen terräng, betingade en oavlätlig tillsyn både dag och natt, på samma gång anstaltens läge ute å landsbygden, utan direkt järnvägsförbindelse, gjorde de administrativa bestyren tyngre. Även vid Fårösundsanstalten med dess avskilda belägenhet syntés bevakningsstyrkan böra upptagas till större antal än vid de fasta centralanstalterna.

För övrigt tillåte sig styrelsen bemärka, att de nya, delvis oförsökta uppgifter, som givetvis mötte, när ifrågavarande anstalter skulle tagas i bruk för fångvårdsändamål, gjorde beräkningen av erforderlig förvaltningspersonal rätt vanskelig. Då en dylik beräkning nu framlades måste fördenskull styrelsen tillfoga, att den visserligen, så vitt styrelsen på förhand kunnat bedöma de blivande förhållandena, vore avpassad efter de olika anstalternas behov. Detta utslöte dock icke, att mindre jämkningar framdeles komme att visa sig nödvändiga, vare sig att någon personalökning skulle påkallas eller att besparingar kunde ske, när erfarenhet vunnits i administrationsdetaljer.

Under nämnda förbehåll ansåge styrelsen, att för ledningen av Trossnäs- och Fårösundsanstalterna behövdes å vardera platsen en direktör med avlöning motsvarande i stat för centralfängelset i Malmö med flera fångelser upptagna löneformåner. Bredvid direktören måste vid den omfattande Trossnäsanstalten ställas tvenne assistenter i högre lönegrad, den ena såsom biträdande i bevakningstjänsten samt den andra för uppborren och redovisningen, medan vid Fårösundsanstalten en assistent i samma lönegrad torde bliva tillräcklig för handhavandet av dessa skilda åligganden. För religionsvård och undervisning samt läkarvård torde kunna vid Trossnäs och Fårösund mot lämpligt avvägda arvoden förvärvas personliga krafter på platsen. Antalet tjänstemän av lägre grad beräknade styrelsen tills vidare approximativt sålunda: vid Trossnäs 10 överkonstaplar, därav 2 med uppsyningsmansförordnade, samt 60 vaktkonstaplar och vid Fårösund 4 överkonstaplar, därav 2 med uppsyningsmansförordnade, samt 25 vaktkonstaplar. I detta antal hade styrelsen tills vidare inbegripit behövlig arbetsledning, vilken dock, i den mån så skulle finnas erforderligt, finge förstärkas med en och annan på arbetsdriftens konto avlönad biträdande vaktkonstapel.

De kontanta avlöningar, som förutom bostadsförmån jämte vedbrand eller däremot svarande hyresersättning och vedanslag skulle utgå till nämnda personal oavsett de krigstidsstillägg som kunde komma att beviljas — beräknades

för Trossnäsanstalten till	kronor 111,100
» Fårösundsanstalten till	» 50,550
	<hr/>
	tillhopa kronor 161,650.

Härvid hade styrelsen i fråga om direktörs- och assistentbefattningar, å vilka torde förordnas ordinarie tjänstemän från andra fängvårdsanstalter upptagit avlöningarna till samma siffror som för motsvarande tjänster å ordinarie stat, men beträffande tjänsterna av lägre grad upptagit avlöning jämte beklädnadsbidrag såsom för motsvarande ordinarie befattning med avdrag jämlikt nådiga brevet den 16 december 1910 av femtio kronor för var.

*Fängvårds-
styrelsens
slutliga hem-
ställan i
skrivelsen den
28 december
1918.*

På grund av vad sålunda anförts hemställde styrelsen att Kungl. Maj:t behagade besluta

att till fängvården skulle överlämnas från marinförvaltningen anläggningarna vid Fårösunds fästning under förutsättningar, som enligt marinförvaltningens skrivelse den 19 december 1918 här förut angivits,

från arméförvaltningens fortifikationsdepartement anläggningarna å Trossnäs fält på villkor, som förut angivits, dock utan skyldighet att i Karlstad uppföra ny sjukhusbyggnad, men med eventuell skyldighet att därstädes uppföra en bostadsbyggnad; och hemställde styrelsen till Kungl. Maj:ts prövning, huruvida icke för sådant fall hyrinkomsten från nämnda byggnad borde helt eller delvis tillgodoföras fängvårdsanslaget.

Under förutsättning, att nämnda anläggningar ställdes till fängvårdens förfogande, hemställde styrelsen vidare, att Kungl. Maj:t behagade för ordnande av anstalterna anvisa, där så kunde ske från förslagsanslaget till fängvård och underhåll, följande anslag nämligen

för Fårösundsanstalten	kronor 50,000
och för Trossnäsanstalten, dels för användning på platsen	» 320,000
och dels för uppförande av en bostadsbyggnad i Karlstad, jämte det belopp av 50,000 kronor, som skulle av arméförvaltningen tillskjutas	» 144,000
	<hr/>
	eller således tillsammans kronor 514,000.

Vidare anhöll styrelsen om bemyndigande att för de omförmälta anstalternas förseende med nödig befäls- och bevakningspersonal måtte få med avlöning från förenämnda förslagsanslag vid fängvården anställas i en skrivelsen bilagd promemoria upptagna tjänstemän.

Så snart fångvårdsstyrelsens nu ifrågavarande skrivelse inkommit till justitiedepartementet, underkastade jag, i samråd med cheferna för lant- och sjöförvarsdepartementen, de av styrelsen förordade Fårösunds- och Trossnäs-förslagen en förberedande prövning. Därvid konstaterades, att Fårösunds-förslaget från såväl fångvårds- som ekonomisk synpunkt måste betraktas som synnerligen fördelaktigt. Något hinder för dess realiserande skulle ej heller möta, därest i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag i årets statsverksproposition (vid punkt [49] under femte huvudtiteln) Fårösunds fästning omedelbart nedlägges.

Förberedande
prövning av
Fårösunds-
och Trossnäs-
förslagen.

a) Fårösunds-
förslaget.

Vad åter angår Trossnäs-förslaget fanu jag, att, även om åtskilligt fluge anses tala för detta förslag, ett realiserande av detsamma dock, med särskild hänsyn till de synnerligen dryga engångskostnader, som därmed vore förenade, icke gärna kunde ifrågasättas under annan förutsättning än att de planerade ändringsarbetena med säkerhet kunde antagas bliva till nytta ej blott, på sätt nu närmast vore fråga, för avhjälpande av ett *tillfälligt* behov, utan för tillfredsställandet därefter av något statligt intresse av mera *permanent* beskaffenhet. Fångvårdsstyrelsen hade ju också gjort gällande, att Trossnäs fält skulle särskilt lämpa sig för att, då detsamma ej längre behövde tagas i bruk för fångvårdsändamål, komma till användning som anstalt för tvångsuppfostran av brottslig ungdom.

b) Trossnäs-
förslaget.

I anledning härav lät jag kalla de s. k. tvångsuppfostrings-sakkunniga till muntlig överläggning med mig härom den 18 januari 1919. Angående resultatet av dessa överläggningar heter det i ett av de sakkunniga den 31 i samma månad avgivet betänkande i huvudsak följande:

Tvångs-
uppfostrings-
sakkunniga.

Sedan sakkunniga tagit del av i fångvårdsstyrelsen uppgjorda planer för Trossnäs-etablissemangets ombildning till fängelse med plats för omkring 400 fångar i delvis med nattceller utrustade träbaracker, som förut tjänat såsom logement för militär, hade de vid förut nämnda sammanträde inför chefen för justitiedepartementet bland annat erinrat om risken av att till elevbyggnader använda av trä uppförda hus av den art, varom här vore fråga. Då förslag varit å bane om användande av Salboheds övningsplats för upprättande av en provisorisk uppfostringsanstalt, hade departementschefen — såsom framginge av propositionen nr 338 till 1918 års lagtima riksdag (sid. 87), uttalat, att träbyggnader icke kunde komma i fråga för sådant ändamål. Mot ett sådant byggnadssätt hade sakkunniga myndigheter också uttalat sig. I övrigt hade av de sakkunniga mot Trossnäs i det hela anförts samma skäl, som i berörda proposition åberopats mot Salbohed. En å Trossnäs anordnad straffanstalt bleve — att döma av de ritningar, beskrivningar och planer, som förelagts de sakkunniga — närmast att likna vid ett fångläger.

De sakkunniga hade därför funnit sig icke kunna ansluta sig till det ifrågavarande förslaget.

Denna de tvångsuppfostringssakkunnigas avvisande hållning syntes mig böra verka avgörande på Trossnäsförslagets öde. Att å ombyggnader och reparationer å Trossnäs nedlägga hundratusentals kronor utan säker insikt om, att dessa kostnader skulle kunna bliva till stadigvarande gagn för det allmänna, syntes mig icke kunna komma i fråga, helst som, på sätt fängvårdsstyrelsen framhållit, även de årliga driftkostnaderna skulle komma att ställa sig synnerligen höga vid detta förslags förverkligande.

Vid nu nämnda förhållande och då mot användande av mötesplatsen vid Fristads hed som fängvårdsanstalt — eventuellt längre fram som tvångsuppfostringsanstalt — talade än kraftigare skäl än mot Trossnäs' tagande i bruk för sådana ändamål, återstode, enligt min och, enligt vad jag förvissade mig om, även fängvårdsstyrelsens mening, intet annat än att taga under övervägande, huruvida icke, utöver förutnämnda Fårösundsprojekt, kunde realiserars någotdera av de övriga förslag, för vilka förut redogjorts: Malmöförslaget i hela dess utsträckning eller Varbergförslaget.

Ytterligare utredning rörande Malmöförslaget.
Preliminär överenskommelse mellan Kungl. Maj:t och Kronan samt Malmö stad.

På sätt förut nämnts torde ett utnyttjande för fängvårdsändamål av de å slottsholmen i Malmö befintliga gamla fängelsebyggnaderna i deras helhet förutsätta, att en överenskommelse slutes mellan Kungl. Maj:t och Kronan samt Malmö stad. I enlighet härmed beslöt också Kungl. Maj:t, på min hemställan, den 24 januari 1919 att låta inhämta Malmö stads yttrande över ett inom justitiedepartementet uppgjort förslag till dylik överenskommelse. Efter det Malmö stad i anledning härav utsett delegerade att med vederbörande överlägga i ämnet, blev vid sammanträde inför mig mellan fängvårdsstyrelsens chef och nämnda delegerade uppgjort ett förslag till avtal mellan Kungl. Maj:t och Kronan samt Malmö stad, genom vilket förslags antagande såväl fängvårdens som stadens intressen torde bliva behörigen tillgodosedda. Förslaget, som redan blivit genom beslut av Malmö stadsfullmäktige den 14 innevarande månad antaget för Malmö stads vidkommande, är av följande lydelse:

»KONTRAKT.

Mellan Kungl. Maj:t och kronan, å ena, samt Malmö stad, å andra sidan, har, under förutsättning av riksdagens godkännande, träffats följande avtal.

§ 1.

Oavsett bestämmelsen i § 2 mom. g) i det mellan fängvårdsstyrelsen, å ena, samt Malmö stad, å andra sidan, den 8 och den 20 februari 1907 med ändring den 12 februari 1909 ingångna kontrakt, medgives Malmö stad anstånd till den 1 januari 1926 med fullgörandet av den i nämnda moment staden ålagda skyldigheten att nedriva de östra, södra och västra längorna av de gamla fängelsebyggnaderna å slottsholmen i Malmö ävensom avrödja och plantera området innanför slottsholmens jordvallar.

§ 2.

Angående dispositionsrätten över slottsholmen under tiden intill den 1 januari 1926 ävensom därefter skall gälla följande:

a) Intill den 1 maj 1924 äger Kungl. Maj:t och Kronan rätt att för fängvårds- eller andra ändamål fritt disponera över slottsholmen i dess helhet med därå befintliga byggnader.

b) Från och med den 1 maj 1924 erhåller Malmö stad nyttjanderätt till de delar av slottsholmen, som avses i mom. d) i förutnämnda kontrakt utan annan inskränkning än den, som följer av stadgandet i § 2 mom. i) av samma kontrakt om skyldighet för staden att, då Kungl. Maj:t så påfordrar, utan ersättning avstå från nyttjanderätten till den del av området, som Kungl. Maj:t kan vilja taga i anspråk för uppförande av sådana monumentalbyggnader för statsändamål, varom där förmåles, jämte för dessa byggnader erforderliga gårdsutrymmen och trädgårdsjord. Den nyttjanderätt, som staden från och med den 1 maj 1924 erhåller, berättigar staden icke blott, på sätt i oftanämnda kontrakt mom. d) uttryckligen angives, att nedriva förutnämnda längor och å slottsholmens därigenom frigjorda borggård och jordvallar anlägga planteringar enligt överintendentämbetets, numera byggnadsstyrelsens, godkända förslag, utan även att, intill dess så skett, på annat sätt draga nytta av det ifrågavarande området med byggnader.

Innan Kungl. Maj:t beslutar att för ändamål, som nämnes i 2 § mom. i) i ovannämnda kontrakt, taga i anspråk någon del av nu ifrågavarande område, skall samråd därom hava ägt rum med staden.

Efter den 1 maj 1924 må icke någon del av slottsholmen av Kungl. Maj:t och kronan tagas i bruk för fängvårds- eller annat liknande ändamål.

§ 3.

Med särskild hänsyn därtill, att en väsentlig del av de byggnader, som på grund av detta kontrakt skulle komma att av Kungl. Maj:t och kronan tagas i bruk för fängvårdsändamål, för närvarande av staden upplåtits till bostäder åt ett 40-tal bostadslösa familjer, för vilka bostäder alltså behöva beredas på annat håll, förbin-

der Kungl. Maj:t och kronan sig att till staden utgiva ersättning för nämnda byggnaders användande under förut omförmälda tid intill den 1 maj 1924; och blir denna ersättning bestämd så, att staden äger av statsmedel uppbära för tiden från och med den 1 maj 1919 till den 1 maj 1924 en årlig ersättning av 20,000 kronor att erläggas i efterskott den 1 maj varje år, vilken ersättning skall användas till bestridande av kostnader för avhjälpande av bostadsbrist i Malmö.

Utöver nu nämnda årliga ersättning tillförsäkras Kungl. Maj:t staden, såsom bidrag till bestridande av kostnader för uppförande av bostadsbyggnader med smålägenheter, ett understöd, motsvarande $\frac{2}{9}$ av byggnadskostnaden i vad denna icke överstiger 448,000 kronor, att utgå enligt de bestämmelser, som finnas givna i kungörelsen den 11 juni 1918 angående statsbidrag till uppförande av bostadshus med smålägenheter, dock att vad i nämnda kungörelse stadgats med avseende å tid för byggnadsföretags påbörjande och fullbordande icke skall äga tillämpning, utan därutinnan endast skall gälla, att nu ifrågakvarande företag skola vara bragta till fullbordan före den 1 oktober 1922.

§ 4.

Detta kontrakt kan, såvitt angår den utvidgade dispositionsrätt till slottsholmen, som i § 2 punkt a) tillförsäkrats Kungl. Maj:t och kronan samt den därå grundade förpliktelsen för Kungl. Maj:t och kronan att utgiva i § 3 stadgade årliga ersättning, av Kungl. Maj:t och kronan uppsägas till upphörande jämväl före den 1 maj 1924, dock ej till annan tid på året än den 1 maj. Dylig uppsägning skall ske hos stadens drätselkammare senast sex månader förut.

Upphör på grund av uppsägning, som nu sagts, nyssnämnda Kungl. Maj:t och kronan genom detta kontrakt tillförsäkrade dispositionsrätt tidigare än den 1 maj 1924, äger staden från den dag, kontraktet i berörda del sålunda upphört att gälla, tillträda den nyttjanderätt, som avses i 2 § punkt b) här ovan.»

Genom antagande av detta kontrakt skulle alltså de gamla fängelsebyggnaderna å slottsholmen i Malmö, omfattande i sin helhet 485 celler, komma att ända till den 1 maj 1924 eller således under fem års tid stå till fängvårdens disposition.

Engångs-
kostnader.

Enligt fängvårdsstyrelsens i skrivelsen den 28 december 1918 framlagda plan skulle engångskostnaderna för Malmöförslagets realiserande i dess helhet belöpa sig till — inberäknat från förslagsanslaget för iordningställande av västra längan redan beviljade 50,000 kronor — 140,000 kronor eller, om elektriskt ljus skulle införas, 160,000 kronor. Med hänsyn därtill, att enligt det föreliggande förslaget de ifrågakvarande byggnaderna skulle komma att tagas i anspråk för fängvårdens ändamål allenast under relativt kort tid, ansåg jag angeläget, att dessa kostnader om möjligt nedbringades. Jag anmodade därför fängvårdsstyrelsen att inkomma med utredning i sådant avseende. Det förslag fäng-

vårdsstyrelsen numera framlagt som resultat av denna utredning är av följande huvudsakliga innehåll:

Den nya kostnadsberäkningen vore uppgjord med tanke på, att fångar skulle i största utsträckning användas för arbetets utförande. Endast de allra nödvändigaste reparations- och omändringsarbeten hade upptagits. Sålunda hade tanken på införande av elektriskt ljus till beräknad kostnad av 20,000 kronor släppts och övriga kostnader nedbringats med 25,000 kronor. Totalkostnaden, inberäknat förutnämnda redan beviljade 50,000 kronor, skulle alltså stanna vid 115,000 kronor mot förut beräknade 160,000 kronor. Härvid vore att märka, att denna sänkning av totalkostnaden kunnat ske, oaktat i det nu framlagda förslaget kostnaden för östra längans iordningsställande beräknats höjd med 18,000 kronor. Fångvårdsstyrelsen ville påpeka, att, då härigenom bereddes bostäder för direktör, assistentent, 9 gifta och 2 ogifta vaktkonstaplar, en förmån vunnes, som vore så mycket mer betydande, som bostäder endast med svårighet kunde uppbringas i Malmö. Kostnaden för dylika förhållande för omförmälta befattningshavare torde i allt fall icke kunna sättas under 8,400 kronor om året, motsvarande för fem år 42,000 kronor. Om detta belopp avdroges från totalkostnaden 115,000 kronor, återstode 73,000 kronor, som alltså skulle utgöra kostnaden för själva fängelseanläggningens iståndsättande i dess helhet för fångvården.

Enligt detta fångvårdsstyrelsens sista förslag skulle alltså erfordras för samtliga nu ifrågakommande fängelsebyggnaders nödortfoga iståndsättande ett sammanlagt belopp av 115,000 kronor eller således — utöver redan beviljade 50,000 kronor — allenast 65,000 kronor.

Enligt uppgift från fångvårdsstyrelsen skulle för fullt utnyttjande av det sålunda provisoriskt åter i anspråk tagna slottsängelset i Malmö erfordras — utom de för enbart cellavdelningen behöfliga tjänstemännen, om vilkas anställande Kungl. Maj:t redan fattat beslut, nämligen 1 direktör, 1 räkenskapsassistent, läkare och predikant, 1 uppsyningsman, 1 överkonstapel och 15 vaktkonstaplar — ytterligare 1 bevakningsbefälhavareassistent, 6 överkonstaplar och 23 vaktkonstaplar. Av fångelsets överkonstaplar borde 2 och av dess vaktkonstaplar 8 avses för arbetsledningen. Anställandet skulle ske i mån av behov, allt efter som fångelset toges i bruk.

Innan jag går att angiva de hemställanden hos riksdagen, som med ledning av den förebragta utredningen enligt min mening böra göras, torde vara lämpligt att till komplettering av förut anförda statistiska siffror rörande fångantalet meddela följande tablå, som upprättats efter uppgifter, lämnade av fångvårdsstyrelsen:

Erforderlig
personal.

Komplette-
rande utred-
ning om fång-
antalet.

T a b l å

utvisande i rikets straffanstalter — tvångsarbetsanstalterna alltså ej medräknade — intagna fångar vid olika tidpunkter under tiden $^{31/}_{12}$ 1916 — $^{10/}_{3}$ 1919.

$^{31/}_{12}$ 1916	2,239	$^{1/}_{1}$ 1919	4,002
$^{31/}_{12}$ 1917	2,761	$^{10/}_{1}$ »	4,009
$^{1/}_{7}$ 1918	3,936	$^{20/}_{1}$ »	3,969
$^{1/}_{10}$ »	4,386	$^{10/}_{2}$ »	3,929
$^{1/}_{11}$ »	4,354	$^{20/}_{2}$ »	3,912
$^{1/}_{12}$ »	4,238	$^{10/}_{3}$ »	3,823

Departements-
chefen.

Vid den beräkning av utrymmesbristen vid våra straffanstalter, som jag gjorde i sammanhang med avlåtandet av årets statsverksproposition (se ovan sid. 4), utgick jag från fångantalet sådant det var den 20 december 1918 eller omkring 4,125. Jag påpekade, att, då det vid början av år 1918 å straffanstalterna tillgängliga ordinarie utrymmet beredde plats för allenast omkring 2,770 fångar, det skulle vid nyåret 1919 hava rätt brist på platser för ej mindre än 1,350 fångar, därest ej särskilda åtgärder för denna brists nedbringande vidtagits. Dylika under år 1918 vidtagna åtgärder hade, enligt vad jag vid samma tillfälle erinrade, bestått däri, att för kriminalfångar tagits i anspråk dels den nedlagda tvångsarbetsanstalten i Karlskrona med 250 platser, dels tvångsarbetsanstalten i Norrköping med 150 platser, dels ock en del av tvångsarbetsanstalten å Svartsjö, dit omkring 110 straffångar blivit förlagda. På grund härav hade bristen minskats till — alldeles frånsett erforderligt reservutrymme — cirka 850 platser.

På sätt framgår av nyss omnämnda tablå, har, sedan detta ytt-
rande fälldes, fångantalet successivt nedgått, så att detsamma den 10 i denna månad utgjorde omkring 3,825 eller cirka 300 lägre antal än den 20 december förra året. Det erforderliga ytterligare platsbehovet skulle alltså nu kunna uppskattas till omkring 550 platser. Då emellertid man givetvis måste, för undvikande av dyra transportkostnader, räkna med ett ganska avsevärt reservutrymme samt det vidare — alldeles frånsett det olämpliga däri att, på sätt nyss nämnts, ett drygt hundratal straffångar måst förläggas till tvångsarbetsanstalten å Svartsjö — icke torde vara uteslutet, att sistnämnda anstalt inom kort måste, på grund av tvångsarbetarnas tillväxt i antal, i sin helhet tagas i anspråk som tvångsarbetsanstalt, torde nyssnämnda siffra få betraktas såsom angivande ett minimibehov för den närmaste framtiden. Detta torde kunna fastslås, även om den tendens till minskning av antalet straffångar, som

de senaste månaderna haft att uppvisa, fortfarande kommer att någon tid göra sig gällande.

Till avhjälpande av utrymmesbristen hava som förut nämnts framställt olika förslag. Till ett av dessa, vilket avser ett i anspråkstagande för fångvårdsändamål av Fårösunds fästning, har jag redan i det föregående (se sid. 19) tillkännagivit min anslutning. Genom detta förslags realiserande skulle för en kostnad av 50,000 kronor utvinnas intill 150 platser.

Med avseende å två av de övriga förslagen, gående ut på att som provisoriska straffanstalter skulle, efter vidtagande av vissa ganska vidlyftiga ändringsarbeten, apteras de förutvarande mötesplatserna vid Fristads hed och Trossnäs fält, har jag likaledes redan förut (se sid. 20) angivit min ståndpunkt. Ett förverkligande av vare sig det ena eller det andra av dessa förslag kan, främst av finansiella skäl, icke ifrågasättas. Dit förlagda provisoriska anstalter skulle också, på sätt i det föregående framhållits, knappast komma att fylla rimliga anspråk på fångvårdsanstalter, utan mera få karaktären av fångläger.

Återstå således två förslag: Malmöförslaget, gående ut på att för fångvårdsändamål skulle tagas i anspråk de gamla fängelsebyggnaderna å slottsholmen i Malmö i deras helhet, samt Varbergsförslaget, innebärande att för samma ändamål skulle komma till användning Varbergs fästning.

Med avseende å Malmöförslaget är till en början att uppmärksamma, att, på sätt redan omnämnts, den i västra längan av fängelsebyggnaderna å slottsholmen befintliga cellbyggnaden om 135 celler jämte några andra utrymmen i samma byggnader redan enligt Kungl. Maj:ts beslut den 29 november 1918 tagits i bruk för fångvårdens räkning samt att för iordningställande av denna del av byggnaderna redan av Kungl. Maj:t anvisats 50,000 kronor från förslagsanslaget till fångars vård och underhåll. De förslag, mellan vilka det nu gäller att träffa val, kunna således angivas vara å ena sidan en utvidgning av slottsfängelset i Malmö till att omfatta även övriga delar av fängelsebyggnaderna å slottsholmen samt å andra sidan Varbergsförslaget.

Vid detta val tvekar jag ej att giva ett bestämt företräde åt Malmöförslaget. Slottsfängelset i Malmö erbjuder bättre möjligheter än Varbergs fästning för utövaude av en ändamålsenlig fångvård. Genom den ifrågasatta utvidgningen av slottsfängelset i Malmö skulle vidare för en engångskostnad av allenast 65,000 kronor utvinnas ej mindre än 350 fångplatser, motsvarande endast omkring 185 kronor för varje plats, under det att Varbergs fästnings apterande till fångvårdsanstalt för 250

fångar enligt fångvårdsstyrelsens beräkning skulle draga en engångskostnad av 85,000 kronor eller 340 kronor för varje fånge. Härtill kommer visserligen, så vitt beträffar Malmöförslaget, en årlig gottgörelse till Malmö stad å 20,000 kronor. Denna utgift motsvaras dock av den relativt taget billigare administration, som skulle vara förenad med Malmöförslagets realiserande, vilket ju, såsom förut påpekats, i realiteten endast skulle innebära en utvidgning av en redan förut befintlig anstalt (cellbyggnaden i västra längan). Till de övriga förmåner, som tillförsäkrats Malmö stad genom förut omnämnda förslagskontrakt, torde här icke behöva tagas hänsyn, då de praktiskt taget icke torde för statsverket medföra någon större utgift än eljest skulle hava blivit händelsen.

Den enda synpunkt, från vilken Varbergsförslaget möjligen skulle kunna vara att föredraga framför Malmöförslaget, är den, att, medan slottsängelset i Malmö endast skulle komma att stå till fångvårdens disposition under fem år, räknat från och med den 1 maj i år, någon dylik inskränkning med avseende å tiden icke förefinnes i fråga om Varbergsförslaget. Härvid är dock att uppmärksamma, att det i ena som i andra fallet dock endast gäller ett provisoriskt avhjälpande av anstaltsbristen och att det torde kunna beräknas, att efter de fem årens lopp det stora nya fängelse, som planeras vid Väderbrunn i Södermanland, skall stå färdigt att tagas i bruk för sitt ändamål.

De förslag jag salunda förordar äro de, som i det föregående be-tecknats som Fårösundsförslaget och Malmöförslaget. Dessa båda förslag skulle för sitt förverkligande erfordra engångsanslag å 50,000 respektive 65,000 kronor eller således tillhopa 115,000 kronor. För de årliga driftkostnaderna ävensom för gäldandet av förut omförmälda årliga ersättning till Malmö stad skulle ej behöva äskas några särskilda anslag, utan skulle dessa utgifter bestridas från förslagsanslaget till fångars vård och underhåll. Härtill har tagits hänsyn vid sistnämnda anslags beräkning i årets statsverksproposition och i propositionen om 1919 års tilläggsstat (se 1919 års statsverksproposition, andra huvudtiteln, sid. 102). Det statsbidrag till bestridande av kostnader för uppförande av bostadsbyggnader med smålägenheter, som tillförsäkrats Malmö stad i § 3 i förutnämnda förslagskontrakt, är avsett att utgå av de anslag under sjätte huvudtiteln, som redan beviljats eller ock äskats till understöd för uppförande av bostadshus med dylika lägenheter.

I 1919 års tilläggsstat har, på sätt redan förut nämnts, för inrättande av nya fångvårdsanstalter såsom reservationsanslag beräknats ett belopp av 400,000 kronor. Vid bifall till de av mig i det föregående framställda förslagen skulle för samma ändamål nu behöva av

riksdagen äskas allenast 115,000 kronor. En besparing, i förhållande till vad beräknats, å ej mindre än 285,000 kronor skulle alltså uppstå.

Under åberopande av vad jag sålunda anført får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

dels medgiva, att, efter det Fårösunds fästning på Gottland blivit nedlagd, densamma må, från tid och på villkor Kungl. Maj:t bestämmer, ställas till fångvårdens disposition för upprättande därstädes av en fångvårdsanstalt;

dels på tilläggsstat för år 1919 under andra huvudtiteln bevilja, ej mindre för vidtagande av de ändringsarbeten vid Fårösund, som för nyss nämnda ändamål äro erforderliga, ett reservationsanslag å 50,000 kronor,

än även — med godkännande av att mellan Kungl. Maj:t och Kronan, å ena, samt Malmö stad, å andra sidan, slutes avtal i huvudsaklig överensstämmelse med det här förut omförmälda förslagskontrakt — till utförande av vissa reparationsarbeten m. m. vid de gamla fängelsebyggnaderna å slottsholmen i Malmö ett reservationsanslag å 65,000 kronor;

dels ock medgiva, att, därest något av nu nämnda två anslag icke skulle behöva fullt tagas i anspråk för de därmed avsedda ändamålen, överskottet må i mån av behov användas till bestridande av de kostnader, till vilkas täckande det andra anslaget är avsett.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen förordna, att till riksdagen skulle avlätas proposition i ämnet av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Gustaf Sandström.